

KÖZZÉ VÁLT MAGÁNVÉLEMÉNY

ÍRTA: P.J. - 1990-01-01

Eörsi István: Bedobom a törülközőt

A műfajról az ítések ekképp vélekednek: „az irodalomnak az az ága, amely a politikai és társadalmi élet kérdéseit az időszaki sajtóban és egyes kiadványokban (röpirat, broszúra stb.) tárgyalja”.

A publicisztika meghatározása tágas, mégsem illik pontosan azon írások tömegére, melyek nálunk az utóbbi évtizedekben előbb a lapokban, majd kötetbe szedve is megjelentek. A nyílt vagy burkolt, de nem kevésbé hatékony cenzúra viszonyai közepette minél személyesebb hangot ütött meg egy közíró, annál kevésbé foglalt állást társadalmi és politikai kérdésekben; ha viszont „letette a garast”, általában a mindenható MSZMP köpönyege mögé bújt, s véleményét gondosan összemosta az aktuális pártállásponttal.

A publicistának, ha a csak rá jellemző stílusban akart a nyilvánossághoz szólni, maradt a rácsodálkozás a mindennapi élet jelenségeire, no meg a természeti képek közé bújtatott moralizálás a nemzeti lét nagy sorskérdésein. Ezt a fajta meghatározhatatlan, bár nem feltétlenül „vonalas” álláspontot tükröző írói, valójában elkorcsosult publicisztikát tartalmazzák azok a kötetek, melyek iránt az olvasók az utóbbi időben egyre kisebb érdeklődést mutattak. A kultúrpolitikai megfontolások által vezérelt kiadók azonban egészen a legutóbbi időkig rendszeres időközönként megjelentették közíróink „válogatott szösszeneteit”, mégpedig az „ersatz-filozófia” alapján: ahhoz, hogy egy pótlékot a közönség valódinak higgyen, rendszeresen fogyasztania kell.

Volt azonban egy publicista, **Eörsi István**, aki a publikumtól többé-kevésbé elzárva vállalkozott a közírásra. E rendkívüli mutatványra notórius ellenzéki íróként kényszerült, aki a hetvenes évek második felétől már nemigen rúghatott labdába a kijelölt kultúrpolitikai pályán. Az akkori magyar vezetés, melynek „sikerült” Nyugatra száműznie számos jelentős filozófust és szociológust, megpróbálkozott a kellemetlen írók eltávolításával is, de az ő esetükben már ellenállásba ütközött.

Eörsi „legyet fogott a miniszternél”, s elhárította a megtisztelő ajánlatot. A magyarországi helyzet változását mutatja, hogy az útlevelet kínáló politikus, Pozsgay Imre 1988–1989-re az MSZMP-n belüli reformszárny egyik vezetője lett, ami még akkor is figyelemre méltó átalakulás, ha tudjuk, hogy 1978-ban nem tőle indult ki a kezdeményezés a magyar kulturális élet „megtisztítására”.

Eörsi publicisztikai írásainak fő erénye, hogy a szerző a kötet folyamán világossá teszi, hogy a radikális demokrácia álláspontját képviseli, s bátran vállalhatja önmagát, mert már a nyolcvanas évek elejétől kezdve világosan elhatárolta magát a Kádár-rendszer képmutató konszenzus-propagandájától.

Az író felbecsülhetetlen erénye kortársaihoz képest, hogy csak egyszer, 1953 táján csalódott a kommunizmusban, de ezután már semmiféle szirénhangok hatására nem közeledett az MSZMP korifeusaihoz, s nem tért le arról az útról, amit az 1956-os

forradalom, majd az azt követő, s általa személyesen megtapasztalt megtorlás kijelölt a számára. Ha nem is tudta, érezte, hogy a hatvanas évek liberális korszakának nincs és nem is lehet folytatása, s pályája Lukács György temetésétől kezdve egyenesen vezetett a második nyilvánosságig, a szamizdatig, a demokratikus ellenzékiig.

Ez az eszmei következetességgel párosult szellemesség teszi érdekessé, a többi kortárs publicistához képest üdítő színfoltta írásait, melyeknek jelentősége kordokumentumként sem lebecsülendő.

(Napraforgó Kft., 1989)